

Slovenská komisia Dejepisnej olympiády

Okresné kolo Dejepisnej olympiády pre ZŠ a 8-ročné gymnáziá

15. ročník, školský rok 2022/23

Testové úlohy pre kategóriu C (9. ročník ZŠ a 4. ročník OG)

Poznámka: Otázky monotematickej časti sú označené *.

1.* V prvých desaťročiach 19. storočia sa parný zdroj zdokonalil, zvýšila sa jeho účinnosť i bezpečnosť. To otvorilo cestu pre široké uplatnenie tohto nového zdroja energie. Z uvedených možností vyberte dve nesprávne oblasti, v ktorých sa v tomto období nepoužíval. Do odpovedového hárka zapíšte iba príslušné písmená.

- a) vo všetkých odvetviach priemyslu
- b) v poľnohospodárstve
- c) v železničnej doprave
- d) v automobilovej doprave
- e) v leteckej doprave
- f) v lodnej doprave

2.* Anglický vynálezca a konštruktér Richard Trevithick sa do dejín techniky významne zapísal viacerými vynálezmi a vylepšeniami. Z uvedených možností vyberte tri správne.

- a) parná lokomotíva
- b) parník
- c) vysokotlakový parný stroj
- d) parná mlátačka
- e) parné čerpadlo
- f) naparovacia žehlička

3.* Pozorne si prečítajte nasledovný text a nájdite v ňom štyri chyby. Zapíšte ich do odpovedového hárka a doplňte tam aj správne, opravené znenie. Na poradí zapísaných chýb nezáleží. Zvýraznené slová sú správne a nie je možné ich meniť.

*Prvá železničná trať s parným pohonom v Európe bola medzi rakúskym mestom Linz a Českými Krumlovcami. Jej účelom bolo prepojiť lodnú dopravu premávajúcu po Rýne a Vltave, čo s napojením na riekou **Labe** zabezpečilo spojenie medzi Červeným morom a Severným morom.*

4.* Slovo elektrina pochádza z gréckeho slova „elektrón“. Do odpovedového hárka správne zapíšte, čo toto grécke slovo znamená v slovenskom jazyku. Pomôžte si pripojeným obrázkom a aj prvým písmenom.

5.* Štefan Jedlík mal na svojom konte okrem svetového prvenstva v zostrojení modelu elektromotoru aj ďalšie významné úspechy v oblasti elektrotechniky. Z uvedených možností vyberte dva vynálezy, ktorými sa zapísal do dejín.

- a) elektrická turbína
- b) dynamo
- c) vylepšená elektrická batéria
- d) generátor striedavého prúdu

6.* Nemecký vynálezca a priemyselník Ernst Werner Siemens bol zakladateľom firmy, ktorá nesie jeho meno a existuje dodnes. Ktoré dva z uvedených vynálezov sa spájajú s jeho menom?

- a) striedavý elektrický prúd
- b) dynamo
- c) elektromobil
- d) elektrická lokomotíva
- e) elektromotor na jednosmerný prúd

7.* Asi najvýznamnejším priekopníkom železničnej dopravy, ktorá využívala silu pary, bol inžinier a vynálezca George Stephenson. Rozhodnite, či sú uvedené tvrdenia o ňom pravdivé alebo nepravdivé. Správnu odpoveď áno/nie označte (zakrúžkujte) v odpoved'ovom hárku.

- a) George Stephenson bol Angličan.
- b) Skonstruoval prvú výkonnú parnú lokomotívu.
- c) Táto lokomotíva vedela utiahnuť až 20 ton nákladu.
- d) V roku 1825 spustil prevádzku druhej verejnej železničnej linky osobnej dopravy na svete.
- e) Táto linka premávala medzi mestami Stockton a Darlington.

8.* V nasledujúcom texte správne doplňte chýbajúce slová a zapíšte ich do odpoved'ového hárka.

V roku 1889 bola v meste A dokončená 305 metrov vysoká veža, vtedy najvyššia na celom svete. Jej staviteľom bol inžinier Alexandre Gustave B .

9.* Thomas Alva Edison bol jedným z najvýznamnejších vynálezcov v dejinách, ktorý navyše vedel svoje vynálezy aj presadiť do praktického života. Vyberte štyri, ktoré vynálezy a postavené zariadenia sa spájajú s jeho menom.

- a) elektráreň na parný pohon
- b) gramofón
- c) žiarovka
- d) spaľovací motor na naftu
- e) fotoaparát
- f) fonograf
- g) elektrické kreslo

10.* Vytvorte správne dvojice z inžinierov/konštruktérov a ich vynálezov. Správne dvojice písmena a čísla zapíšte do odpovedového hárka.

a) Ferdinand von Zeppelin	1) automobil
b) Carl Friedrich Benz	2) lietadlo
c) G. Daimler a W. Maybach	3) vzducholod'
d) W. Wright a O. Wright	4) motocykel

11.* Pozorne si prečítajte slová Alberta Einsteina o jednom z najvýznamnejších slovenských vedcov a odpovedzte na súvisiace otázky.

Keby sa bol XY narodil za renesancie, bol by sa stal veľkým maliarom alebo sochárom, pretože najväčším impulzom jeho osobnosti je fantázia a nevyhnutnosť tvoriť. Už od sto rokov také povahy najčastejšie inklinujú k technike. V nej sa vyvíja tvorivá nevyhnutnosť nášho veku.¹

- a) Uveďte meno a priezvisko tohto slovenského vedca (v texte skrytého za XY).
- b) Pôsobil na jednej technicky zameranej vysokej škole vo Švajčiarsku. Uveďte mesto, kde táto škola dodnes stojí. Pomôžte si aj jedným písmenom, ktoré máte v odpovedovom hárku.

12.* Vyberte správnu možnosť z odpovedí na nasledujúce otázky a gramaticky správne ich zapíšte do odpovedového hárka.

- a) Čo znamená cudzie slovo „litografia“ - *kameňotlač, veda o litosfére alebo kresby na kameň?*
- b) Keď ste v 19. storočí jazdili na velocipéde, išlo o predchodcu dnešného - *motocykla, snowboardu alebo bicykla?*
- c) Prvýkrát sa tento dopravný prostriedok objavuje v roku 1743 v Londýne, kde ho využil herec na pobavenie divákov. Oficiálny patent naň získal v roku 1760 belgický vynálezca John Joseph Merlin. Umožňoval však len jazdu rovno. Jednalo sa o - *kolieskové korčule, skateboard alebo korčule na ľadovú plochu?*

13.* Vytvorte správne dvojice z rokov a významných objavov prvej polovice 20. storočia. Do odpovedového hárka zapíšte len správne dvojice písmen a čísel.

a) 1919	1) objav penicilínu
b) 1921	2) prvá riadená reťazová reakcia
c) 1929	3) objav možnosti rozbiť jadro atómu
d) 1934	4) objav inzulínu

14.* Vytvorte správne dvojice zo značiek automobilov a krajín, v ktorých vznikli. Do odpovedového hárka zapíšte len správne dvojice písmen a čísel.

a) Citroen	1) USA
b) Austin	2) Francúzsko
c) Fiat	3) Nemecko
d) Volkswagen	4) Veľká Británia
e) Ford	5) Taliansko

15.* **Pozorne si prečítajte uvedené výroky a rozhodnite, či sú pravdivé alebo nepravdivé. Do odpovedového hárka zaznačte (zakrúžkujte) iba áno alebo nie.**

- a) O kozmickom veku hovoríme od pristátia človeka na Mesiaci v roku 1969.
- b) V roku 1957 obletela Zem prvá umelá družica.
- c) Prvý človekom vo vesmíre sa stal Jurij Gagarin.
- d) O kozmickom veku hovoríme od prvého letu človeka do vesmíru v roku 1961.
- e) Na palube Sputniku 1 letel do vesmíru pokusný pes Lajka.
- f) Prvá loď s človekom na palube vo vesmíre sa volala Vostok 1.
- g) Na Mesiaci pristáli ako prví Američania Louis Armstrong a a Edwin Aldrin.

16. V posledných desaťročiach pred 1. svetovou vojnou sa v Európe vyformovali dva mocenské bloky združujúce šesť veľmocí. Odpovedzte na nasledujúce otázky.

- a) Ako sa nazývali tieto dva mocenské bloky?
- b) Ktoré dva z uvedených štátov neboli pred 1. svetovou vojnou súčasťou týchto blokov?

Francúzsko, Rakúsko-Uhorsko, Prusko, Veľká Británia, Španielsko, Rusko

17. Prečítajte si nasledovný text a nájdite v ňom päť chýb. Zapíšte ich do odpovedového hárka a doplňte tam aj správne, opravené znenie. Zvýraznené slová sú správne a nie je možné ich meniť.

V lete 1914 sa bavorský arcivojvoda a následník trónu Ferdinand František d'Este (na foto jeho erb) vybral do Sarajeva, hlavného mesta Čiernej Hory. Tam bol zavraždený aj so svojou sestrou srbským študentom Gavrilom Principom. Za atentátom stála tajná organizácia Čierna noha.

18. Vojna v rokoch 1914 – 1918 nesie prívlastok svetová, pretože sa počas nej bojovalo na viacerých svetadieloch. Do odpovedového hárka zapíšte gramaticky správne, na ktorých troch svetadieloch sa tak dialo.

19. Pozorne si prečítajte uvedené výroky a rozhodnite, či sú pravdivé alebo nepravdivé. Do odpovedového hárka zaznačte (zakrúžkujte) iba áno alebo nie.

- a) Na východnom fronte bojovali vojská Nemecka a Rakúska-Uhorska proti ruskej armáde.
- b) Ruským vojskám sa nikdy nepodarilo prekročiť Karpaty.
- c) Najväčším neúspechom ruskej armády bola ofenzíva generála Brusilova.
- d) Ruskí vojaci boli dobre vyzbrojení a až do konca vojny chceli bojovať.

20. V roku 1917 sa v Rusku odohrali hneď dve revolúcie - Februárová a Októbrová. Jednotlivé udalosti priradte k správnej revolúcii. Do odpovedového hárka zapíšte k revolúciám len písmená označujúce správnu možnosť.

- a) Rusko ďalej pokračovalo vo vojne.
- b) Predstavitelia revolúcie začali budovať totalitný štát.
- c) Rusko uzavrelo mier a prestalo bojovať.
- d) Predstavitelia revolúcie sa snažili budovať demokratické Rusko.

21. Počas 1. svetovej vojny začali slovenskí politici uvažovať o ďalšej budúcnosti Slovenska v prípade, že by Rakúsko-Uhorsko vojnu prehralo. Z uvedených možností vyberte tri správne, o ktorých sa reálne uvažovalo. Do odpovedového hárka zapíšte len tri písmená označujúce správnu možnosť.

- a) vytvorenie samostatného Slovenského štátu
- b) pripojenie Slovenska k Rusku
- c) vytvorenie poľsko-česko-slovenskej federácie
- d) vytvorenie maďarsko-slovenskej konfederácie
- e) vytvorenie ukrajinsko-rusínsko-slovenského štátu
- f) vytvorenie spoločného česko-slovenského štátu

22. Ktoré štyri právne akty boli súčasťou versailleského mierového systému? Do odpovedového hárka zapíšte len štyri písmená označujúce správnu možnosť.

- a) vznik Sovietskeho zväzu
- b) uznanie samostatnosti Československa
- c) pripojenie Alsaska-Lotrinska k Nemecku
- d) uznanie samostatnosti Poľska
- e) uznanie nových hraníc Rumunska
- f) uznanie nových hraníc Španielska
- g) pripojenie Alsaska-Lotrinska k Francúzsku

23. Čo mali spoločné Mussolini a Hitler? Rozhodnite, či sú nasledujúce tvrdenia pravdivé alebo nie. Do odpovedového hárka zaznačte (zakrúžkujte) iba áno alebo nie.

- a) Obaja sa dostali k moci v rovnakom roku
- b) Obaja sa nechávali oslovovať titulom vodca
- c) Obaja sa ujali moci oficiálne vo funkcii predsedu vlády
- d) Obaja zriadili vyhladzovacie koncentračné tábory pre Židov

24. Andrej Hlinka a Ivan Dérer patrili k významným politickým osobnostiam prvej Československej republiky. Uvedené charakteristiky priradíte k správne mu politikovi. Do odpoveďového hárka k ich menám zapíšete len písmená, pod ktorými sú uvedené správne možnosti. Každú z nich možno priradiť len k jednému politikovi.

- a) autonomista
- b) predstaviteľ sociálnodemokratickej strany
- c) centralista
- d) katolícky kňaz
- e) predstaviteľ Slovenskej ľudovej strany
- f) zastával funkciu ministra školstva

25. Do odpoveďového hárka gramaticky správne zapíšete tri z uvedených miest, ktoré patrili aj po Viedenskej arbitráži Slovensku.

*Bratislava, Košice, Trebišov, Rožňava (na foto),
Lučenec, Nitra*

Autori: Mgr. Ľuboš Paller, Mgr. Štefan Podolinský

Recenzentka: Mgr. Anna Žideková

Fotografie: Mgr. Ľuboš Paller, Mgr. Štefan Podolinský, Filip Smíkal

Zdroj citátov:

1 - Vasilko, Karol: Vývoj techniky a technológie - Od staroveku dodnes, Technická univerzita v Košiciach, fakulta výrobných technológií so sídlom v Prešove, Prešov 2010, 372 s., ISBN 978-80-553-0336-9. (str. 140)

Vydal: NIVaM - Národný inštitút vzdelávania a mládeže a Slovenská komisia Dejepisnej olympiády, 2023